

Eräs kummallinen kohtalo — majuri Riiko Lesojeff

»Aika on aikua kutaki sano
pässi kun piätä leikattih»

Kun käyn tässä kuvaamaan henkilöä, joka tunnetaan maailmalla majuri Riiko Lesojeffin nimellä, niin en kuvaile häntä minään etevänä sotapäällikkönä enkä suurmurhaajanakaan kuten häntä myös joskus on nimitetty. Muistan hänet vain tavallisena kivijärveläisenä lapsuuteni aikaisena miehenä, joka jostakin sattumasta, kohtalon oikusta, joutui sellaiseen elämänpyörteeseen, joka vei hänet kauas tavallisen kivijärveläispojan elämänpiiristä. Olen usein ajatellut, että hän varmasti itsekin ihmetteli elämänsä kummallista kulkua.

Riiko Griforij Lesojeff oli syntynyt Vuokkiniemen Kivijärven kylässä siinä 1890 jälkeen. Hänen isänsä oli Levasen Iknatta ja äitinsä Mikun Olona Akonlahden Vornanniemeltä. Isä kuoli jo pojan lapsena ollessa ja äiti joutui perheen elättäjäksi. Riijolla oli kolme veljeä ja kaksi siskoa. Hän meni 1920 vaiheilla naimisiin Vuokkiniemen Kaskolasta Muarie ja Miihkali Remsujeffin tytären Naston kera.

Iknatan perheen elämä ja toimeentulo oli samanlaista kuin kaikkien muidenkin Kivijärven asukkaiden elämä siihen maailman aikaan. Jokainen teki työtä lapsesta alkaen hiki hatussa ja petäjäistä pantiin leivän jatkeeksi. On syytä huomauttaa, ettei tuo viimeksimainittu seikka aina todistanut köyhyyttä. Oli vain totuttu sekoittamaan pottua leivän joukkoon ja selvänleivän syöjiä moitittiin joskus joutaviksi komeilijoiksi.

Tämän vuosisadan alkuun asti kävivät Karjalan kynnelle kykenevät miehet hankkimassa leivänlisuketta kaupalla Suomen puolella. Mutta sitten sattui tapahtuma, joka muutti perinjuurin Karjalan asiat. Vuonna 1913 alettiin nimittäin rakentaa meille karjalaisille niin tuhoisaksi osoittautunutta Muurmannin rataa. Kaikkialta Vienen kylistä ryntäsi sinne miehiä ja naisia töihin kuin muinoin Klondykeen ja kai samoissa aikeissakin. Niin Iknatan Riikokin lähti sinne muiden kivijärveläisten kera. Siellä sanottiin tienaavan kovasti. Miten tienestien laita lienee ollut, sitä en enää muista, mutta terveydelliset olot eivät kehuttavat olleet. Noin puolet kivijärveläisistäkin jäi sille tielle. Muistan, kuinka surullista oli, kun tuli tieto serkkuni Miitrei Pirhosen kuolemasta.

Kun rata vuonna 1916 saatiin valmiiksi, osa kotikyläni miehistä palasi kotitankuville, mutta osa, heidän joukkosaan Riikokin, jäivät Vienen Kemiin sahalle töihin.

Tuon onnettoman radan takia Vienen Karjalasta oli yht'äkkiä tullut kakkua, josta jokainen himoitsi palasen hinnalla millä hyvänsä ja missäpä englantilaiset olisivat olleet, elleivät hekin jakamassa tuota kakkupahaista. Niinpä englantilaiset alkoivat 1917 ja seuraavan vuoden alkupuolella laajentaa valtaansa Karjalan maille. Heillä oli mielessään lähinnä Karjalan alueen suuret metsärikkaudet. Joukkoihinsa he alkoivat värvätä karjalaisia. Niinpä Vienen Kemin seudulla olevista muodostettiin joukko-osasto, joka sai nimen Ensimmäinen karjalainen joukko-osasto, venäjäksi Pervoi Karelskij Otrjad. Aluksi

siihen sanotaan kertyneen satakunta miestä. Värvääjiä lähetettiin Karjalan kyliin, erityisesti Vuokkiniemen, Kohtokin ja Uhtuan seuduille. Hyvyyttä luvattiin vaikka millä mitalla ja miehiä saatiinkin niin paljon, että joukko-osasto oli kohta 400 miehen vahvuinen. Olen kuullut, että palkkaa luvattiin 460 ruplaa kuussa ynnä vaatteet, ruoka ja tietenkin aseet. Rahapalkkaa ei loppujen lopuksi maksettu, mutta vaate- ja ruokapalkallakin karjalaiset noina aikoina mielellään palvelivat. Vielä on pidettävä mielessä, että miehet eivät oikein ymmärtäneet, mistä loppujen lopuksi oli kysymys.

Osasto harjoitettiin hyvin englantilaisten toimesta. Ylempinä päälliköinä olivat englantilaiset, mutta alipäälliköinä oli omia miehiä. Ja nyt astuu kuvaan Iknatan Riiko. — Hänestä tuli vaikutusvaltainen tekijä englantilaisten ja karjalaisten välisissä asioissa. Tietääkseni hän hoiti monenlaisia tehtäviä ja oli läheisissä suhteissa englantilaisiin. Sitä todistaa jo sekin, että hänelle annettiin majurin arvo. Näistä ajoista puhutaankin majuri Riiko Lesojeffista. Vain me kivijärveläiset puhuimme ja puhumme edelleenkin Iknatan Riijosta silloin kun hänet muistamaan satumme.

Lauri Letonmäki sanoo kirjassaan Karjalan historia (Leningrad 1931) Riiko Lesojeffia loistavaksi karjalaiseksi punaiseksi partisaanipäälliköksi. En oikein usko, että hänessä oli ainesta sankariksi. Letonmäki sanoo edelleen, että Riiko olisi ottanut osaa Suomen vapaussotaan punaisten puolella sekä ollut mukana myös Kronstadin kapinassa. Minä puolestani en ole kuullut, että hän olisi ollut mainituissa paikoissa. Suomalaisissa lehdissä häntä nimitettiin suurmurhaajaksi. Tähän väittämäänäkään en oikein usko. Kun ensimmäinen karjalainen joukko-osasto tuli 1918 syyspuolella Vianaan, tapahtui siellä silloin yhtä ja toista. Sodassa tapahtuu eikä se todista aina pahaa päälliköistä. Tiedämmehän, mitä tapahtui Berliinissä viime sodan aikana, kun sivistyneet länsijoukot sinne tulivat. — En ryhdy tässä kuvailemaan Karjalassa 1918 käytyjä taisteluja. En ole siihen ollenkaan pätevä. Minunhan piti kertoa vain Iknatan Riijosta, naapurin pojasta.

Kun karjalainen joukko-osasto englantilaisine päällysmiehineen syyskuussa 1918 tuli kotipitäjäni Vuokkiniemelle, niin siellä ja mm. Tollonjoella murhattiin useita viattomia ihmisiä, sellaisia, jotka olivat olleet syrjässä koko kärhämästä. Oliko Riiko Lesojeff määrännyt näin tapahtuvaksi, sitä en ole selville saanut. Olen kuullut, että hän olisi tuolloin ollut muualla.

Kun joukot sitten etenivät kotikylääni Kivijärveä kohti, pelättiin, mitä oikein tulee tapahtumaan. Joukkojen saavuttua kylään kokoontui koko kyläkunta venäläiselle koululle oikeutta istumaan. Jokainen syyteli toistaan ja oli mielessä, että nyt oli tullut tilaisuus maksella vanhoja kalavelkoja. Muistan kokouksen kulun hyvin, sillä äitini oli yksi syytetyistä, parempi ehkä sanoa pääsyytetty. Olihan hänellä syntiluetteloa, oli ollut kansankielisen koulun opettajana, jopa jorhannut joskus lukkarinakin. — Riiko puhui järkeä kiihtyneille joukoille ja

saikin ne rauhoittumaan eikä Kivijärvässä kukaan henkeään menettänyt. Elämä muodostui kuitenkin tänä »Otruatan aikana» kuten tuota aikaa nimitettiin, hyvin melkseiseksi. Päälliköillä oli varmasti työtä joukkojaan sovitellessaan ja rauhoittaessaan. Asian teki vielä vaarallisemmaksi se, että miehillä oli hyvät aseet kuularuis-kuja myöten.

Muistan hyvin tapauksen, joka oli koitua meidän perheemme päänmenoksi. Eräänä iltana istuimme puhdetta viettämässä kotipirtissä. Siinä oli isoäitini, äitini, tätini ja meitä lapsia. Yht'äkkiä alkoivat kuulat viuhua ikkunoiden lävitse. Kiireesti meidät lapset työnnettiin karsinaan ja aikuiset pudottautuivat perästä. Olimme varmoja, että kuolema oli edessä. Vanhemmat ottivat proskeniet toisiltaan ja valmistauduimme kuolemaan. Isoäiti lohdutti meitä lapsia, että onhan siellä kalmoilla jo paljon vastaanottajia, ei meidän tarvitse yksin olla. Hiirimme siellä pimeässä kellarissa. — Sitten ampuminen vähitellen lakkasi ja varovasti kömmimme ylös pirttiin. Vanhemmat valvoivat koko loppuyön. Aamulla kuulimme, että ampujat olivat olleet varmoja siitä, että kai sentään joku hengiltä saatiin.

Mutta sattui noina surullisina aikoina sellaistaikin, jota hymyillen muistelee. Tulkoon tässä kerrotuksi sellainenkin tapaus. Tuon edellä kuvatun ampumistapauksen jälkeen äitini pelkäsi niin, ettei uskaltanut nukkua öisin kotonaan. Silloin Iknatan Riiko kehotti häntä tulemaan nukkumaan hänen luokseen. Äitini tietenkin ymmärsi, että se paikka oli silloisissa oloissa kaikkein turvallisimman koko Karjalassa. Niinpä hän joka ilta meni Iknatan pirttiin nukkumaan. Riiko makasi komeasti höyhenpatjalla sängyssä ja äitini nukkui lattialla hänen jalkojensa juuressa noin kuvaannollisesti sanottuna.

Otruatan aika koitui loppujen lopuksi kaikin puolin onnekaaksi Kivijärven asukkailla. Kuten edellä mainitsin, Riiko oli hyvissä väleissä englantilaisten kanssa ja sitä suhdetta hän käytti kotikylänsä hyväksi. Noina aikoina oli kova puute ruuasta ja vaatteista. Riiko hommasi monenlaista apua kyläläisille. Vaatetavara oli englantilaista sotilasvaatetusta kuten mantteleita, pukuja, säärystimiä, villapaitoja ja langasta kudottuja päähineitä. Näistä koko kylä ompeli vaatteita. Tavarat säilytettiin Outakkaisen aitassa ja oli erikoiset vaatteiden jakajat. Ruokatavarat taas olivat Iknatan riihessä ja se olikin pullollaan vehnäjauhosaakkeja, kurpitsa- ja mansikkahillopurkkeja, teetä, sokeria, lihapurkkeja ym. Näitä tavaroita jaettiin kaikille, jopa meidän perheellekin, mokenille syntisäkeille. Kun asukkaat kyllästyivät vehnään, tuli tavaksi sekoittaa mukaan olkijauhoja. Näin saatiin laatuunkäypää leipää. Hillopurkkeja oli kotini kamarin nurkassa aimo ruko. Juuri otruatan aikana kivijärveläiset ensimmäisen kerran maistoivat mansikkahilloa. Tämä marja ei kasva Vuokkiniemen seuduilla eikä sitä liioin viljeltykään.

Kuvaavaa Riijon ja englantilaisten upseerien läheisille suhteille oli se, että englantilaiset tulivat vierailulle Kivijärven tutustumaan majuri Lesojeffin kotikylään. Siellä heidät otettiin juhlallisesti vastaan kunniaportein ja tervetulojuhla järjestettiin Juakkosen suureen pirttiin. Äitini ja tätini suorittivat pääosan juhlan ohjelmasta. Siinä laulettiin suomenkielisessä koulussa opittuja lauluja kuten mm. »On aate pyhä ja kallis» sekä »Kas Suomenlahden hyrskyt ja laajat Laatokan veet». Tästä huo-

KALEVALASEURA: Kekrinpäivän tunnustuspalkintojen jakotilaisuus pidettiin seuran huoneistossa 30. 10. -71.

Kekrinpäivän tunnustuspalkintojen saajat: Plaketin ja kunniakirjan arvokkaasta työstä luovan taiteen alalla saivat prof. Erich Kunze ja fil.tti Aulis Oja sekä luovan taiteen alalla prof. Eino Linnala ja taidemaalari Aimo Kanerva. Nuorelle henkilölle tarkoitettua plaketin, kunniakirjan ja tuhannen markan rahasumman sai tänä vuonna kirjailija Veikko Polameri ansiokkaasta työstä luovan taiteen alalla. Kunniakirjan ja 300 markan rahasumman saivat seuraavat etevät perinteen taitajat: Johan Harju, Albert Rautiainen, Arvo Ahlgren, Joonas Kylliäinen, Teodor Yrjönen (syntynyt Tytärsaarella 5. 7. 1887), Väinö Linden ja Viljam Isaksson.

Professori, filosofian tohtori, Erich Kunze (s. 1905) on toiminut Turun ja Helsingin yliopistojen saksan kielen lehtorina, vuodesta 1958 Helsingin yliopiston saksalaisen ja vertailevan kirjallisuudenhistorian dosenttina ja vuodesta 1965 Kauppakorkeakoulun saksan kielen apulaisprofessorina. Professorin arvonimen hän sai 1961.

Heti Suomeen tultuaan hän otti tehtäväkseen Suomen ja Saksan vuosisataisten kulttuurisuhteiden tutkimisen ja on vuosien mittaan julkaissut niiden alalta kymmenittäin teoksia ja artikkeleja, ensimmäisen jo v. 1935. Keskeisellä sijalla prof. Kunzen kirjallisessa toiminnassa on ollut suomalainen kansanperinne, sekä kalevalainen kansanrunous että uudempi kansanlaulu. Hän on kääntänyt mestarillisesti saksan kielelle mm. kansanballadeja ja Kantelettaren runoja ja käsitellyt niitä tutkimuksissaan ansiokkaalla tavalla. Suomalaisen kulttuurielämän tunnetuksi tekijänä hänellä on Saksassa ja muualla Keski-Euroopassa ollut viime vuosikymmeninä merkittävä asema.

Aimo Turunen

maamme, etteivät karjalaiset olleet pitkävihaista. Parempi olisi ehkä sanoa, että he olivat melkein pä lapsellisiä. — Kun Riiko vieraineen sitten lähti kylästä, niin asukkaat saattoivat heidät laululla — — — pois sä riennät nyt rakkahan maamme rannoilta, niin ihana maa se teiltä nyt jää. — — —

Iknatan Riiko vaikutti kotikylässään Kivijärvässä vain hyvää. Miten hän on menetellyt muualla maailmassa, siitä en ole selvillä enkä liioin hänen elämänsä juoksustaan 1922 jälkeen. Kerrotaan hänen haavoittuneen 24. 9. 1923 jossakin kahakassa Latvajärven ja Kivijärven välillä ja kuolleen Uhtualla muutaman päivän päästä. Levätköön rauhassa. Hänen entiset kotikyläläisensä ja kanssaihmisensä muistavat hänet vain Iknatan Riikona, oman kylän poikana. Mutta usein olen miettinyt, mitä ominaisuuksia, erikoisia henkisiä lahjoja hänellä oli, että hänestä tuli majuri Riiko Lesojeff. Kuitenkin samaahan voisi kysyä monen muunkin kohdalla: miksi eräästä kivistyöläisestä tuli Nikita Hrushev tai eräästä maalarinkisällistä Adolf Hitler.

Vivi Vuoristo